

Intro

Dit jaarverslag zet een aantal activiteiten van de Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw in 2011 in de kijker. Deel 1 schetst VAD als organisatie. Deel 2 beschrijft enkele toonaangevende thema's uit 2011 aan de hand van de pijlers van de VAD-werking.

Binnen de reguliere werking van VAD bouwen we al jarenlang netwerken uit met zoveel mogelijk sectoren en actoren in de samenleving. De alcohol- en andere drugproblematiek is een complexe, multifactoriële problematiek die in alle geledingen van de samenleving zichtbaar en voelbaar is. Iedereen komt met deze problematiek in aanmerking: als gebruiker, als partner, kind, vriend, ouder of collega van een probleemgebruiker, als slachtoffer van overlast of vandalisme, als verkeersslachtoffer enzovoort.

Niet alleen de problematiek is voelbaar in de samenleving; tegelijk beschikt de samenleving over een aantal hefboven om problemen te voorkomen of ze vroegtijdig te detecteren. Daarnaast kunnen we gebruikers ondersteunen zodat ze opnieuw meer controle krijgen over hun leven en de kwaliteit van leven kunnen verbeteren.

De kennis over de thematiek kunnen we versterken dankzij de samenwerking met onderzoekers en ledenorganisaties die hun kennis en ervaringen met VAD als expertisecentrum willen delen. Samen met de preventiewerkers ontwikkelen we methodieken die in diverse sectoren kunnen worden geïmplementeerd en bijdragen tot een beleidsmatige aanpak van alcohol- en andere drugproblemen. Met de overheid bespreken we de structurele aanpak waardoor regelgeving de gezonde keuzes kan ondersteunen. Onze werking is slechts mogelijk dankzij de constructieve samenwerking met al deze partners. Door het enthousiasme en een blijvende inzet van de VAD-staf en van de vrijwilligers bij de DrugLijn en het documentatiecentrum is het mogelijk om een kwaliteitsvolle werking neer te zetten. Hiervoor kunnen we rekenen op de financiële steun van de Vlaamse overheid via een convenant en via projectmiddelen van Vlaamse overheid, het Fonds ter bestrijding van Verslavingen en Europese fondsen.

Meer informatie over alle aspecten van onze werking vindt u op www.vad.be. Onze dank aan iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan onze werking in 2011.

Dr. F. Matthys, voorzitter en M. Geirnaert, directeur

Inhoud

Intro	1
Inhoud	2
DEEL 1: Voorstelling VAD	3
DEEL 2: De pijlers van VAD	4
1. Informatieverstrekking	4
1.1 Via de DrugLijn naar de algemene bevolking	4
1.2 Via de pers naar de algemene bevolking.....	5
1.3 Via Early Warning System (EWS) en regional focal point.....	6
1.4 Via campagnes.....	6
2. Methodiekontwikkeling	8
2.1 Methodieken over alcohol	8
2.2 Methodieken over vroeginterventie.....	10
2.3 Nog nieuw in 2011	12
3. Studie en onderzoek	14
3.1 Ginger	14
3.2 Leerlingenbevraging.....	15
3.3 Andere publicaties met cijfermateriaal in 2011	15
4. Vorming en coaching.....	16
4.1 VAD-studiedag	17
4.2 Onderzoeksplatform: Teer onderwerp: roken en cannabisgebruik.....	17
5. Beleidsvoorbereiding.....	18
5.1 Afstemming tussen tabak, alcohol en drugs: een prioritaire vraag vanuit de overheid.....	18
5.2 Conceptnota Vroeginterventie en Rookstop.....	18

Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw

VAD, de Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw, is een koepelorganisatie die vanuit een gezondheids- en welzijnsperspectief werkt rond de thematiek van alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie, gamen en gokken. Het merendeel van de Vlaamse organisaties die actief zijn op het terrein van alcohol- en andere drugproblemen is lid van VAD.

We zijn de partnerorganisatie van de Vlaamse overheid: onze opdracht bestaat erin een kwaliteitsvol alcohol- en drugpreventiebeleid in Vlaanderen te coördineren. VAD gaat ook ruimer dan het Vlaamse niveau: we voeren verschillende projecten uit op federaal en Europees niveau.

Als expertisecentrum bundelt VAD de kennis en ervaring van het werkveld en is ze ook het aanspreekpunt van beleid, media, onderzoekers en professionelen voor alles wat te maken heeft met bovengenoemde thema's. De DrugLijn, de publieksservice van VAD, is er voor vragen van de algemene bevolking.

VAD werkt samen met deze sectoren:

- alcohol- en drughulpverlening
- bijzondere jeugdzorg
- eerstelijnsgezondheidszorg
- gehandicaptenzorg
- jeugdwerk
- justitie
- lokaal beleid
- onderwijs
- uitgaan
- welzijn
- werk

We werken continue aan deze drie doelstellingen:

- de alcohol- en drugthematiek in de samenleving bespreekbaar maken;
- (inter)sectorale netwerken met potentiële partners uitbouwen;
- een kwaliteitsvolle en wetenschappelijke onderbouwde aanpak van de alcohol- en drugthematiek ondersteunen.

Om die te bereiken, doet VAD aan informatieverstrekking, methodiekontwikkeling, vorming en deskundigheidsbevordering, studie en onderzoek, en tot slot beleidsvoorbereiding. Zij vormen de pijlers van de VAD-werking.

1 Informatieverstrekking

Iedereen kan met zijn vragen over alcohol, andere drugs, psychoactieve medicatie en gokken bij VAD terecht. We beantwoorden vragen naar informatie en advies op maat van elke vraagsteller.

VAD/De DrugLijn lanceert ook heel wat campagnes en maakt publicaties en websites. Daarmee sensibiliseren en informeren we, om een maatschappelijk draagvlak te creëren als eerste stap naar een effectieve alcohol- en drugpreventie.

VAD houdt de vinger aan de pols wat betreft nieuwe ontwikkelingen in beleid, onderzoek, gebruikspatronen en behandelingsmethodes in de alcohol- en drughulpverlening. Om hiervan op de hoogte te blijven, schreven 3.142 intermediairs zich in op onze e-nieuwsbrieven.

Ook via ons tijdschrift AnD en onze bibliotheek kunnen intermediairs de trends in de sector volgen. Dit betekent niet dat iedereen de bib echt bezoekt: steeds vaker bekijkt men de artikels elektronisch. Het dalend aantal uitleningen van gedrukte publicaties getuigt hiervan. Vooral studenten lenen minder boeken uit.

In 2011 schakelde de bib over naar het nieuwe bibliotheekprogramma KOHA met uitgebreide online zoekopties en functies, wat zeker tegemoetkomt aan de noden van de online bezoeker. De positieve feedback over het gebruiksgemak van KOHA is groot.

De VAD-sites ontvingen tijdens 2011 in totaal 418.993 unieke bezoekers.

1.1 Via De DrugLijn naar de algemene bevolking

VAD bereikt de Vlaamse bevolking rechtstreeks via haar publieksservice De DrugLijn.

Wat in 1994 begon als een telefoonlijn, groeit verder uit tot een informatie- en adviesknooppunt waarin het online aanbod elk jaar aan belang wint. Dat bewijzen het aantal beantwoorde e-mails, de bezoekersaantallen van de website en de Skype-service. Ook de logische wisselwerking met het online vroeginterventieaanbod van 'Hoeveel is te veel' past in dat rijtje.

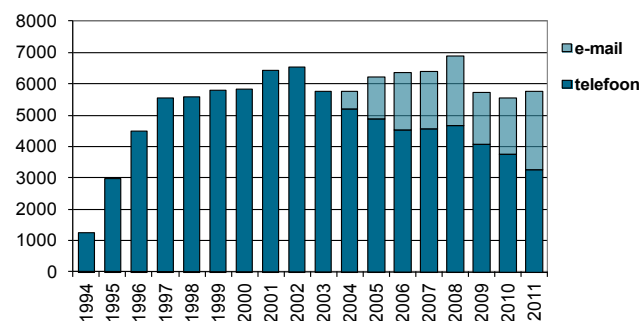
Het stijgend aandeel e-mailvragen (een stijging van bijna 700 vragen vergeleken met 2010) compenseert ruimschoots de gestage daling van het aantal telefonische oproepen aan De DrugLijn.

De vernieuwde druglijnwebsite ging begin 2011 online en wordt de referentiewebsite van VAD voor de algemene bevolking. Uitgebreide productinformatie is beschikbaar via het 'drugs ABC', via de doelgroepenpagina's vinden bezoekers tips om met drugs in de eigen omgeving en/of eigen gebruik om te gaan en de rubriek 'aan de slag' bundelt alle tests en zelfhulpmateriaal. Wie bijkomende vragen heeft over de aangeboden informatie, kan via de site met één extra klik meteen zijn vraag doormailen. Ook het telefoonnummer springt prominent in het oog op elke pagina.

De DrugLijn. Voor alle vragen over drank, drugs, pillen en gokken.
Anoniem en objectief.
Bel 078 15 10 20 - ma-vr, 10 u. tot 20 u.
Een gesprek via Skype – ma-vr, 18 u. tot 20 u.
Mail via www.druglijn.be

Een andere belangrijke vernieuwing is de onlincatalogus. Al het materiaal van VAD is beschikbaar en bestelbaar of downloadbaar op de DrugLijnsite. Naast het informatieve luik en het onderdeel van de testen vormt druglijn.be het platform om campagnes of relevante informatie ad hoc in de kijker te plaatsen.

Grafiek 1: Totaal aantal beantwoorde vragen

1.2 Via de pers naar de algemene bevolking

VAD verspreidde zes persberichten in 2011. Eén over het feit dat De DrugLijn als eerste hulp- en infolijn een Skype-service aanbood in Vlaanderen. Daarnaast kwamen we ook in de pers met de resultaten van het uitgaansonderzoek en de leerlingenbevraging.

Uit die resultaten kwam naar voren dat het druggebruik in het uitgaansleven voor sommige producten daalde, maar dat het over

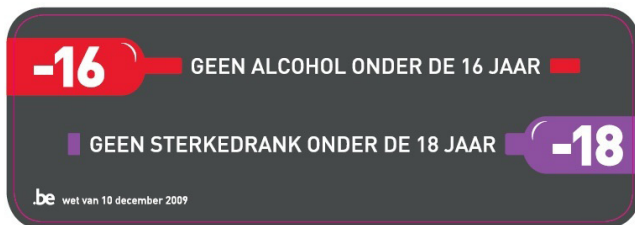
het geheel nog hoog (te hoog) ligt in vergelijking met dezelfde leeftijdsgroepen in andere settings.

Verder kondigden we nieuwe campagnes aan via de pers: 'Begin niet te vroeg: -16 geen alcohol, -18 geen sterkedrank' en de cocaïncampagne. We vroegen ook aandacht voor de problematiek van KOAP met een aankondiging van de nieuwe info- en doeboekjes voor kinderen van gebruikende ouders.

Met een opiniestuk is in de media aandacht gevraagd voor één jaar cao 100 met verwijzing naar Qado, de website over alcohol en andere drugs op het werk. Die website informeert bedrijven over hoe een alcohol- en drugbeleid op te zetten en beantwoordt courante vragen die spelen sinds zo'n beleid verplicht werd.

Naast deze proactieve acties neemt de pers ook vaak zelf contact op met VAD. In 2011 beantwoordden we 130 vragen. We kregen bijvoorbeeld vragen over zuipwedstrijden onder jongeren, accidenten met aanstekergas, gokken, internet- of gameverslavingen. Nieuwere thema's in 2011 zijn alcoholgebruik bij ouderen (verkeer), mephedrone, Spice (synthetische cannabis) en Legal highs.

Aandacht in de pers voor onze thema's helpt om een maatschappelijk draagvlak te creëren en onze beleidsmakers én opinieleiders te beïnvloeden. Als expertisecentrum geeft VAD altijd een wetenschappelijk kader aan. Zo proberen we een betrouwbare, objectieve informatiebron voor de media te zijn.

1.3 via Early Warning System (EWS) en regional focal point

Het Early Warning System (EWS) is een Europees informatie-systeem dat instaat voor de uitwisseling van informatie over nieuwe en gevaarlijke psychoactieve stoffen. VAD communiceert de EWS-boodschappen van en naar een netwerk van professionele intermediairs in Vlaanderen.

Meer dan tien jaar al stuurt het EWS waarschuwingsberichten uit als er nieuwe of gevaarlijke drugs op de markt zijn. We stuurden in 2011 zes berichten naar het EWS-netwerk. Naar de uitgaanssector (clubbers en uitgaanders) werden drie brieven verstuurd.

Verder werkte VAD als regionaal focal point mee aan de Vlaamse dataverzameling voor het Nationaal Rapport van het BMCDDA.

<http://ews.druglijn.be/nl-be/wat-is-ews/home-114.aspx>

1.4 Via campagnes

Alcohol en jongeren: Begin niet te vroeg: -16 geen alcohol, -18 geen sterkedrank

De uitdaging van 2011 was het verder bekendmaken van de wetswijziging over alcoholverkoop aan jongeren.

Die wet van begin 2010 (B.S. 31/12/09) legt duidelijke leeftijds-grenzen vast voor verkoop en het schenken van alcohol aan

jongeren. Naar aanleiding hiervan onderzocht VAD in 2010 hoe klanten en winkelluitbaters reageren op een wobblers met leeftijds-aanduiding in de winkels. In 2011 bouwden we in een nationaal pilootproject samen met Waalse en Brusselse partners en met de detailhandel verder op dit concept: een stickercampagne in alle winkels trok de aandacht op deze wetswijziging. 43% van de bevraagde winkeliers heeft de sticker aan kassa's of drankrekken aangebracht.

Ook Horeca Vlaanderen sprong mee op de kar. Ze verspreidden een variant van de sticker met de leeftijdsaanduidingen onder hun leden. Op het vlak van vormingen werden stappen ondernomen om de inhoud van het vormingsaanbod van Horeca Vlaanderen in samenwerking met VAD te updaten en aan te passen aan de nieuwe wetgeving.

Een derde sector die interesse toonde voor de campagne was het jeugdwerk. Voor hen werd een pakket samengesteld dat naast de stickers ook een affiche met het campagnebeeld, postkaarten en baches met de leeftijdsaanduidingen bevatte. Fuif- of festivalorgani-satoren kregen extra info in de vorm van barbriefings.

Op die manier werd de weerklank aan de wetswijziging verruimd naar verschillende sectoren (detailhandel, horeca, uitgaan, jeugd-werk). Die herhaling vanuit verschillende sectoren kwam onze boodschap ten goede.

In totaal werden 67.300 stickers met de leeftijdsgrenzen voor het schenken van alcohol op kassa's en rekken in België gekleefd.

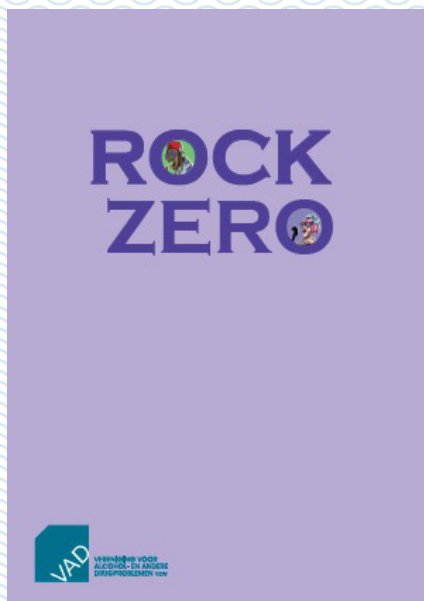
www.vad.be/campagnes/alcohol-bekijk-het-eens-nuchter/begin-niet-te-vroeg.aspx

De Fantmobiel: uitgetrompetterd

Sinds 1 maart 2008 stelde VAD de Fantmobiel ter beschikking van lokale initiatieven over alcohol. Dankzij de financiële steun van Cera was het mogelijk de caravan aan te kopen, aan te kleden en een gebruiksvriendelijke formule aan te bieden aan lokale initiatiefnemers. De ludieke caravan ondersteunde zo visueel de lokale acties.

Helaas bereikten we de grenzen van de caravan en kwam er een einde aan drie jaar doorkruisen van het Vlaamse land. Met 223 initiatieven heeft ze een mooi parcours afgelegd. We danken de enthousiaste uitleners, maar in het bijzonder Jean Poppe voor de jarenlange service om de Fantmobiel vlekkeloos op al die locaties te bezorgen. Voor 2012 zijn we volop bezig met het uitwerken van een alternatief.

2 Methodiekontwikkeling

Op basis van de noden die intermediairs of het beleid signaleren, doet VAD aan methodiekontwikkeling. Trefwoorden zijn 'evidence- en practice-based werken' en 'participatie'. De nauwe samenwerking met de intermediaire doelgroep die de methodieken nadien gaan gebruiken, creëert een draagvlak en bevordert de kwaliteit van de methodiek, niet enkel bij de ontwikkeling maar ook bij de implementatie en de evaluatie.

Tijdens overleg- en gespreksmomenten worden methodieken op systematische wijze kritisch onder de loep genomen (lees: permanente evaluatie) en bijgestuurd door verschillende actoren-ontwikkelaars én gebruikers. Deelnemers en lesgevers evalueren de vormingen. Op die manier wordt, op een (in)directe wijze, heel veel informatie verzameld over de tevredenheid, bruikbaarheid en toepassingswijze van methodieken én kan bijsturing gebeuren.

Daarnaast bevraagt VAD op regelmatige tijdstippen intermediairs om zicht te krijgen op noden, behoeften en bruikbaarheid van bestaande methodieken en instrumenten. Bij CGG-preventiewerkers en bij de mailers aan De DrugLijn wordt jaarlijks een tevredenheidsmeting georganiseerd.

Hieronder enkele methodieken die centraal stonden in 2011.

2.1 Methodieken over alcohol

De verhoogde maatschappelijke aandacht voor de alcoholthematiek en de specifieke kwetsbaarheid van jongeren vergroot de vraag van onderwijs, CLB, jeugdwerk, bijzondere jeugdzorg ... naar (educatief) materiaal over alcohol.

'Rock Zero': educatief project over alcohol voor scholieren

'Rock Zero' is een methodiek voor begeleiders van jongeren tussen veertien en zestien jaar (leerkrachten, begeleiders BJZ, leiding jeugdbeweging). De methodiek beoogt de beginleeftijd van alcoholgebruik uit te stellen, de kennis van de risico's en gevolgen van alcohol te vergroten en de boodschap 'alcohol, begin er niet te vroeg mee' te versterken.

Jongeren denken spelenderwijs na over hun eigen alcoholgebruik en dat van hun peers (vrienden, leeftijdsgenoten). 'Rock Zero' zorgt er ook voor dat ze hun kennis en attitudes kunnen verfijnen. Werken rond attitudes en sociale normen is een belangrijk element bij effectieve preventie. Jongeren met positieve attitudes en verwachtingen over alcohol zijn sneller geneigd om te drinken en om frequent en excessief te drinken. Met 'Rock Zero' leren jongeren spelenderwijs dat (veel) alcohol drinken niet de norm is.

We danken de studenten bachelor sociaal werk van de KHLeuven voor hun hulp bij de ontwikkeling van 'Rock Zero'.

www.vad.be/materiaal/spelmateriaalen/rock-zero.aspx?from=1179

'LOL zonder alcohol' breed geïmplementeerd

'LOL zonder alcohol' is een educatief project voor leerkrachten uit de derde graad van het lager onderwijs om met leerlingen te werken rond alcohol. Sinds de lancering op 12 oktober 2010 is dit lespakket een waar succes. Enkele cijfers:

- de website kreeg sindsdien 10.899 unieke bezoekers;
- 355 bestellingen van de projectmap voor de leerkrachten, 382 downloads;
- projectboekje voor de leerlingen: 1.043 exemplaren besteld, 178 keer gedownload;
- 655 flyers voor de ouders gingen de deur uit, deze werd slechts 62 keer gedownload;
- 287 klaspakketten met gadgets, 10.102 bladwijzers en 2074 polsbandjes werden mee verzonden bij de bestellingen.

Daarnaast vonden heel wat regionale initiatieven plaats om het pakket voor te stellen.

www.acoolworld.be/school

'Alcohol en cannabis zonder boe of bah': didactische fiches voor begeleiders van personen met een mentale beperking

Uit overleg met de gehandicaptensector bleek dat de sector nood heeft aan ondersteuning, materialen en methodieken, informatie en vorming.

Met twee brochures 'Alcohol zonder boe of bah' en 'Hasj en wiet zonder boe of bah' willen we jongeren met een verstandelijke beperking bewustmaken van de werking van alcohol, cannabis en hasj en de effecten op het lichaam. Ze gaan ook in op de combinatie met medicijnen en illustreren de effecten op gevoelens en gedrag, samen met mogelijke risico's van gebruik. Verder leggen ze in eenvoudige bewoordingen 'verslaving' uit en wat de jongere kan doen als hij zich zorgen maakt over zijn gebruik.

Ter aanvulling op de twee brochures werden in 2011 didactische fiches geschreven met achtergrondinformatie voor de begeleiding en werd er beeldmateriaal ontwikkeld op basis van de beelden uit de brochures. De fiches geven de begeleider de nodige ondersteuning en achtergrondinformatie om met de brochures en het beeldmateriaal aan de slag te gaan.

www.vad.be/sectoren/gehandicaptenzorg/in-de-kijker.aspx

2.2 Methodieken over vroeginterventie

De voorbije jaren zette VAD via verschillende projecten in op vroeginterventie, bijvoorbeeld 'Vroeginterventie via groepswerking met jonge druggebruikers' en 'ASSIST'. Ook in 2011 nam vroeginterventie een prominente plaats in.

Mensen die riskant of problematisch alcohol of drugs gebruiken, worden vaak niet of laattijdig opgemerkt. Op het moment dat ze met een afhankelijkheidsprobleem in de alcohol- en drughulpverlening terechtkomen, is de problematiek doorgaans al vele jaren aanwezig. Bij een alcoholafhankelijkheid duurt het vaak meer dan tien jaar voor de diagnose wordt gesteld.

Wie problematisch middelen gebruikt, zoekt frequenter hulp in eerstelijnsvoorzieningen dan in categoriale diensten.

De eerstelijnszorg is de eerste, laagdrempelige stap in de georganiseerde hulpverlening. De eerstelijns staat het dichtst bij de bevolking. Daarom zijn zij ideaal geplaatst om riskant of problematisch middelengebruik te detecteren, in te schatten en door te verwijzen indien een verregaande begeleiding nodig is.

Voor de **eerstediensten** ontwikkelden we de 'ASSIST'. Dit instrument is op maat van eerstelijnsgezondheidszorg en –welzijnswerk. 'eSBIRTeS' en 'alcohol en spoed' zijn aangepast aan de specifieke vereisten van een spoeddienst.

ASSIST

VAD vertaalde het WHO-instrument ASSIST en optimaliseerde het voor de Vlaamse praktijk van eerstelijnsgezondheids- en welzijnswerkers. 'ASSIST' staat voor 'Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test'. Dit instrument bestaat uit acht vragen over het gebruik van alcohol, tabak, cannabis, cocaïne, amfetamineachtige stimulantia (waaronder xtc), vluchtige snuifmiddelen, slaap- en kalmeringsmiddelen, hallucinogenen, opiaten en 'andere drugs'. De meeste cliënten doen er minder dan tien minuten over om de vragen te beantwoorden. Na de afname van het instrument krijgt de cliënt via een korte interventie feedback over zijn score, info en advies op maat en indien nodig een doorverwijzing.

Het instrument en de korte interventie staan sinds 2011 online. In 2011 lag de nadruk op deskundigheidsbevordering bij eerstelijns werkers en de structurele inbedding van vroeginterventie in deze sectoren.

www.vad.be/sectoren/assist.aspx

Kortdurende interventies via spoeddiensten

In 2011 startte VAD twee vroeginterventieprojecten op spoeddiensten. In het project 'Alcohol en spoed' werd een beknopt screeningsinstrument en een korte interventie uitgewerkt, samen met Franstalige collega's. Wie deel uitmaakte van de pilootprojecten kon trainingssessies volgen. De interventie wordt begin 2012 uitgetest en geëvalueerd.

Wat alcohol en speed via een face-to-face interventie bereikt bij alcoholgerelateerde opnames, gebeurt in het eSBIRTes-project via het web voor aanmeldingen rond druggebruik.

'Esbirtes' of 'Electronic Screening, Brief Intervention and Referral to Treatment for patients in Emergency Services' is een Europees project waarin we haalbare en aanvaardbare e-health-tools ontwikkelen voor screening, kortdurende interventies en doorverwijzing naar de hulpverlening van jonge volwassenen die zich op spoeddiensten aanmelden met problemen in verband met (poly) druggebruik. In 2011 troffen we de voorbereidingen voor een web-platform, een training en factsheets voor spoedpersoneel. Ook dit project loopt verder in 2012.

We kunnen de **doelgroep ook rechtstreeks bereiken** met vroeginterventie, in de vorm van online kortdurende interventies die de doelgroep aanzet tot nadenken over hun gebruik. Dit zijn twee voorbeelden uit 2011.

Zelftests

De zelftests, kennistests en zelfhulpmodules die de voorbije jaren in het kader van het project 'hoeveelsteveel' werden uitgewerkt, zijn nu geïntegreerd in de druglijnsite onder de rubriek 'aan de slag'. In 2011 vulde VAD het aanbod aan met twee nieuwe zelftests voor minderjarigen omtrent het gebruik van alcohol en cannabis.

In de loop van 2011 werden de zelftesten 84.989 keer uitgevoerd,

ofwel gemiddeld 6.820 keer per maand. Dit is een grote toename in vergelijking met 2010, toen bedroeg het maandgemiddelde 4.046. De kennistesten werden in 2011 31.302 keer uitgevoerd. Het derde luik van het zelfhulpaanbod zijn de zelfhulpmodules. Bij de zelfhulpmodules cannabis en cocaïne meldden zich respectievelijk 400 en 181 gebruikers aan.

In volgorde van populariteit torent de zelftest alcohol (43.165 keer ingevuld) al jaren met kop en schouders boven de andere testen, daarna volgt de zelftest cannabis (18.911), de kennistest alcohol (16.914) en de makkelijke kennistest cannabis (5.029).

www.druglijn.be/aandeslag

Wiseteens

In dit Europees project wordt een online kortdurende interventie rond alcohol en drugs ontwikkeld voor de doelgroep van gebruikende jongeren tussen zestien en achttien. VAD stond in 2011 in voor de ontwikkeling van een uitgebreide vragenlijst over middelengebruik, motivatie en factoren die daarmee samenhangen. De interventie zal jongeren aanzetten tot nadenken over hun gebruik en over gedragsverandering, onder andere omdat ze feedback krijgen over hun gebruik. De site zal ook informeren over alcohol en drugs en over mogelijke hulpverlening.

Meer info over deze projecten vindt u op www.ida-web.be.

Omdat iedereen erbij wint.

Samen voor een lokaal alcohol- en drugbeleid

2.3 Nog nieuw in 2011

Concept lokaal beleid 'Omdat iedereen erbij wint: samen voor een lokaal alcohol- en drugbeleid'

Dit concept werd ontwikkeld als update van 'Schakel jezelf in'. Nieuwe inhoud die vanuit het ECAT-project ontstond, integreerden we zoveel mogelijk in dit nieuwe concept voor lokaal beleid.

Voor preventiewerkers werd een stappenplan uitgetekend voor begeleiding en coaching van lokale besturen bij de ontwikkeling van een alcohol- en drugbeleid.

Het stappenplan is online beschikbaar en besteedt aandacht aan:

- de argumenten voor de ontwikkeling van een lokaal beleid;
- de win-win voor iedereen;
- een overzicht van de taken van de 'regisseur';
- de plaats van een lokaal alcohol- en drugbeleid in de strategische meerjarenplanning van de gemeente;
- concrete tools om aan de slag te gaan: van het creëren van een draagvlak, over het opzetten van een werkgroep tot implementatie en evaluatie;
- de gemeente als werkgever.

www.vad.be/sectoren/lokaal-beleid/een-beleid-opzetten/waarom.aspx

Lokale monitoring

In het kader van de ECAT-projecten werd een methodiek van 'lokale monitoring wetgeving alcohol & jongeren' uitgetest als pilootproject. Dit type onderzoek wil nagaan hoe makkelijk jongeren aan alcohol geraken binnen de detailhandel. Het pilootproject werd gerealiseerd voordat de stickercampagne over de nieuwe wetgeving werd opgestart in de detailhandel en kan bijgevolg als een soort nulmeting worden beschouwd. Met dit project wilde VAD de haalbaarheid van de methodiek op lokaal vlak uit testen. Uit de testfase is alvast duidelijk dat dit voor de horeca en distributiesector een gevoelige interventie is, terwijl het voor het lokale beleid een instrument is om de toepassing van de wetgeving op verkoop van alcohol te monitoren.

Methodieken over alcohol en drugs voor kaderleden in het jeugdwerk

Jaarlijks worden verschillende vormen gegeven aan kaderleden in het jeugdwerk om het attest animator of instructeur in het jeugdwerk te bekomen. Hierin werd totnogtoe weinig aandacht besteed aan alcohol en drugs. Deze vormen zijn een geschikt moment om informatie te geven, jongeren te laten nadenken over hun eigen middelengebruik en over de plaats van middelengebruik binnen hun eigen vereniging.

Op zoek naar een kick?

Draaiboek voor een ouderavond over gamen, alcohol- en ander druggebruik bij jongeren

In de methodiekenmap worden informatie en werkvormen gebundeld rond drie thema's: alcohol en drugs, wetgeving en aansprakelijkheid en voorbeeldfunctie en imago.

Dit pakket helpt (bege)leiders om een sessie over alcohol en drugs uit te werken. Het pakket bevat zowel verbale als non-verbale methodieken. Verschillende spelvormen komen aan bod. De methodieken zijn aanpasbaar aan de groepsgrootte, ervaring met alcohol en drugs, spelvoorkeur,... Zo kan elke methodiek aangepast worden op maat van de groep.

www.vad.be/materiaal/spelmateriaal/methodieken-over-alcohol-en-drugs-voor-kaderleden-in-het-jeugdwerk.aspx

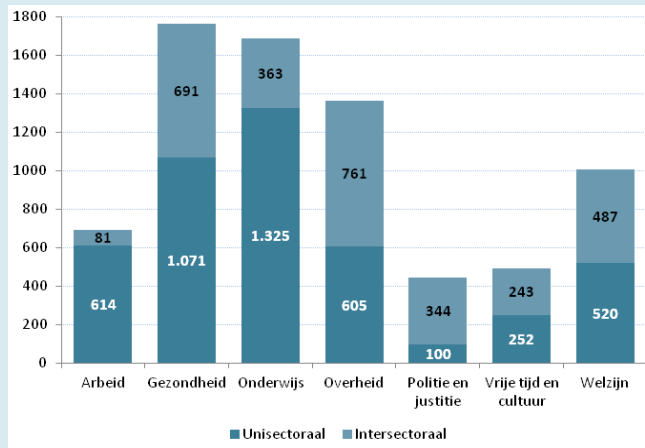
Gamen toegevoegd aan 'Op zoek naar een kick'

Het didactisch pakket 'Op zoek naar een kick' voor het organiseren van een ouderavond over alcohol en drugs werd geactualiseerd en uitgebreid met methodieken en informatie over gamen, gezien de vele vragen van ouders die preventiewerkers hierover krijgen.

www.vad.be/materiaal/draaiboekenrichtlijnen/op-zoek-naar-een-kick-draaiboek-voor-een-ouderavond-over-alcohol-en-ander-druggebruik-bij-jongeren.aspx

3 Studie en onderzoek

Expertise, dat is waar VAD voor staat. Die kunnen we enkel garanderen op basis van een stevige wetenschappelijke onderbouw.

Daarom publiceert VAD jaarlijks tal van cijfers over alcohol- en ander druggebruik; dragen we bij tot afstemming van Belgische data in het kader van Europese gegevensverzameling en verrichten we zelf studie- en onderzoekswerk.

Het onderzoeksplatform middelengebruik (zie 4.2) dat informatie-uitwisseling tussen onderzoekers, beleidsmedewerkers en de praktijk bevordert, vergroot deze expertise.

Vaste waarden op het vlak van studie en onderzoek zijn de Gingerregistratie, het onderzoek naar trends in druggebruik in het uitgaansleven en de leerlingenbevraging.

3.1 Ginger

In 2010 namen 83 preventiewerkers deel aan de jaarlijkse Gingerregistratie. Samen leverden zij 5.800 geregistreerde preventieactiviteiten aan. Bekijken we de verdeling van die activiteiten per sector, dan zien we dat drie sectoren meer dan andere participeren in deze preventieactiviteiten:

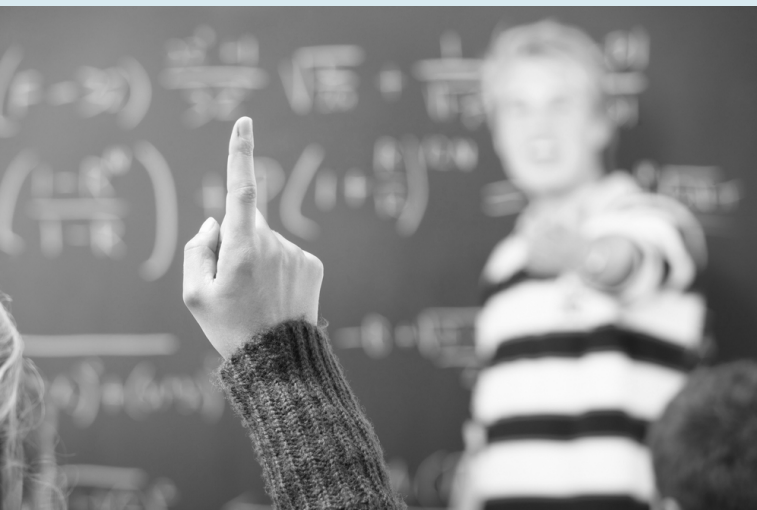
- de gezondheidssector, met 1.762 activiteiten goed voor een participatiegraad van 30,4%, waarbij vier op de tien activiteiten gekaderd zijn in een intersectorale samenwerking;
- de onderwijssector, met 1.688 activiteiten goed voor een participatiegraad van 29,1%, waarbij het accent ligt op pre-

ventieactiviteiten die enkel met of in de onderwijssector plaats vinden (“unisectorale activiteiten”)
- de overheidssector, met 1.366 activiteiten goed voor een participatiegraad van 23,6%, waarbij meer intersectorale activiteiten voorkomen dan unisectorale activiteiten.

Andere sectoren worden minder bereikt, maar vullen het beeld mooi aan: de welzijnssector, waarbij vooral de voorzieningen bijzondere jeugdzorg en OCMW betrokken partners zijn en de arbeidssector, die sinds de lancering van cao 100 en daaraan gekoppelde Vlaamse ondersteuning op het vlak van preventie een duidelijkere plaats in het preventielandschap inneemt. De sector vrije tijd en cultuur, waarin het jeugdwerk en het uitgaansleven de voornaamste. En ten slotte de sector politie en justitie, die zo goed als volledig via intersectorale weg bereikt wordt.

Door de jaarlijkse Gingermonitoring is het mogelijk evoluties te detecteren en te kaderen in specifieke beleidsmaatregelen. Zo werd bijvoorbeeld duidelijk dat door de Vlaamse impulsen in het kader van cao 100 de arbeidssector sterker bereikt werd met alcohol- en drugpreventie.

www.vad.be/alcohol-en-andere-drugs/onderzoek/ginger.aspx

3.2 Leerlingenbevraging

VAD organiseert jaarlijks sinds 2000 een leerlingenbevraging in een 80-tal scholen van het Vlaams secundair onderwijs. Dit ondersteunt scholen in het werken aan hun drugbeleid. Het syntheserapport van deze bevraging schetst een beeld van het druggebruik van jongeren over de scholen en de jaren heen.

Een positieve vaststelling is dat het gebruik van alcohol over de hele periode (2000-2010) is gedaald. De sterkste afname deed zich voor bij leerlingen tot en met veertien jaar wat ooit-gebruik betreft. Bij alle leerlingen daalde het ooit-gebruik van 87,1% in 2000-2001 naar 72,3% in 2009-2010 en bij de leerlingen tot veertien deed zich een daling voor van 79,1% in 2000-2001 naar 51,3% in '09-'10. Tot en met de leeftijd van zestien jaar daalde ook het percentage dat het jaar voor de bevraging alcohol dronk. Het percentage leerlingen dat het jaar voor de bevraging rookte, blijft schommelen rond 25%. Het percentage dat ooit en het jaar voor de bevraging cannabis gebruikte, was in '09-'10 op hetzelfde peil als tijdens de eerste jaren van de leerlingenbevraging. In de periode '03-'04 en '05-'06 deed zich een daling voor, maar dit percentage is ondertussen opnieuw gestegen tot het niveau van 2000. Het gebruik van andere illegale drugs dan cannabis blijft beperkt in deze leeftijdsgroep.

www.vad.be/alcohol-en-andere-drugs/onderzoek/leerlingen-bevraging.aspx

3.3 Andere publicaties met cijfermateriaal in 2011

Ook in 2011 zagen diverse factsheets het licht: de tweejaarlijkse publicaties met cijfermateriaal worden stelselmatig vervangen door factsheets. Deze korte overzichten van cijfermateriaal van het voorbije decennium zijn online consulteerbaar. VAD zal deze cijfers jaarlijks actualiseren. In 2011 verschenen factsheets over cannabis, xtc en amfetamines, cocaïne en alcohol.

In 2011 schreef VAD daarnaast een dossier met de beschikbare wetenschappelijke informatie over GHB en verscheen 'In Hogere Sferen Vol.2' Het onderzoeksrapport naar het middelengebruik van studenten (Antwerpen en Gent), waar VAD participeerde.

www.vad.be/catalogus.aspx

4 Vorming en coaching

Met het brede aanbod van vormen wil VAD hulpverleners en preventiewerkers de mogelijkheid bieden een opleidings-traject samen te stellen op maat van de eigen vormingsbehoeften en ambities.

Nieuwkomers en ervaren praktijkwerkers vinden hun gading in het aanbod. Ook wie niet in de sector van de alcohol- en drughulpverlening of -preventie werkt, bieden we vormen aan.

Tijdens seminars, masterclasses, train-de-trainers krijgt één thema of methodiek de volle aandacht. De basisvormingen daarentegen bieden de deelnemers een brede kijk op alcohol- en drugpreventie of -hulpverlening.

Niet alle vormen gaan door op VAD zelf. Samen met CGG-preventiewerkers organiseren we vormen voor specifieke sectoren. Bijvoorbeeld naar aanleiding van de cao 100 gaven preventiewerkers in verschillende regio's opleidingen aan bedrijven over een alcohol- en drugbeleid op het werk. Ze werden daarbij ondersteund door VAD.

Naast een relatief vast aanbod aan basisopleidingen en modules in open aanbod voor preventiewerkers, hulpverleners en vrijwilligers bij De DrugLijn organiseerden we in 2011:

- een tweedaagse basisvorming alcohol- en drugpreventie

voor de medewerkers van de Logo's. Het programma gaf een antwoord op de geformuleerde verwachtingen in het kader van de uitbreiding van hun taken naar bekendmaking en implementatie van beleidsmatige concepten en methodieken met betrekking tot alcohol en drugs.

- internet en gamen: opvoeden in een virtuele wereld;
- een ervaringsuitwisseling over werken met mensen met een beperking in hulpverlening.

Ons vormingsaanbod wordt verspreid in de halfjaarlijkse 'Werkwijzer' en op www.vad.be/vormingen.

VAD biedt **coaching en intervisie** aan door bij concrete projecten feedback te geven, deel te nemen aan projectgroepen en inhoudelijke ondersteuning te geven. Consult en advies vormt namelijk een belangrijke pijler in het implementatieproces. Gemiddeld worden per week 138 consult- en adviesvragen door de VAD-staf beantwoord. Zowel ondersteuning van de implementatie als nodenverkenning, evidence-based werken en evaluatie komen hierin aan bod. Verder begeleiden we, indien een Vlaamse meerwaarde, innoverende pilootprojecten in de regio.

Het project 'Kwaliteitsbevordering in de verslavingszorg' is een voorbeeld van een project waarbij coaching en intervisie een centrale plaats innamen in 2011. De publicatie die eruit voort-

vloeide was de leidraad 'Kwaliteitsbevordering in de verslavingszorg', die focust op de implementatie van evidence-based richtlijnen en meetinstrumenten. Binnen het project implementeerden vijf pilootvoorzieningen een evidence-based richtlijn en een meetinstrument en monitorden en evalueerden dit proces. VAD ondersteunde hen daarin met vormings- en intervisiemomenten.

<http://www.vad.be/evidence-based-werken/kwaliteitsbevordering.aspx>

4.1 VAD-studiedag

De traditionele VAD-studiedag in de derde week van november in het Vlaams parlement kende alweer een grote opkomst en behandelde volgende thema's:

- de therapeutische relatie en de therapeutische alliantie;
- trends in nieuwe drugs;
- trends in druggebruik in het uitgaansleven;
- toepassing van CRA en vouchers bij cocaïneafhankelijkheid;
- heroïne op medisch voorschrift;
- invloed van alcohol en drugs op de rijvaardigheid, speekseltest en het alcoholslot.

Met deze studiedag willen we onze collega's in de sector informeren over nieuwe trends en input geven om de eigen praktijk kritisch te bekijken.

www.vad.be/actueel.aspx

4.2 Onderzoekplatform: Teer onderwerp: roken en cannabisgebruik

Het onderzoekplatform brengt beleidsmensen, wetenschappers en praktijkmensen samen over een of meerdere onderwerpen. Het netwerk bestaat uit 425 leden die maandelijks een update over onderzoek krijgen toegestuurd in de vorm van de VAD-Nieuwsbrief Onderzoek.

Jaarlijks vindt een ontmoetingsmoment plaats dat in 2011 de link tussen cannabisgebruik en tabak op de voorgrond plaatste. Naast een overzicht van de samenhang tussen beide vanuit de literatuur en de cijfers uit de VAD-leerlingenbevraging, kwamen de neurofysiologische aspecten van verslaving aan bod. Verder presenteerde een tabakoloog de aanpak van rookstopbeleiding en volgde een panel-discussie met deskundigen op het vlak van preventie en hulpverlening van tabak en cannabis. Een boeiende confrontatie en een interessante ontmoeting tussen actoren uit de sectoren tabak en alcohol en drugs.

www.vad.be/alcohol-en-andere-drugs/onderzoek/onderzoekplatform.aspx

5 Beleidsvoorbereiding

Voor de Vlaamse overheid is VAD het aanspreekpunt voor alles wat te maken heeft met alcohol en andere drugs. Dit concretiseert zich in beleidsvoorbereidende adviezen en standpunten formuleren; vragen van de overheid beantwoorden; aan commissies en werkgroepen deelnemen en beleidsmaatregelen hertalen en bespreken.

5.1 Afstemming tussen tabak, alcohol en drugs: een prioritaire vraag vanuit de overheid

In het Vlaams Actieplan tabak, alcohol en drugs is afstemming en integratie van deze drie thema's een van de prioritaire actiepunten. De Vlaamse Werkgroep tabak, alcohol en drugs werkte in 2011 aan een advies tot afstemming tussen de verschillende Vlaamse actoren op het terrein. VAD en VIGeZ als partnerorganisaties zijn in deze afstemming betrokken partij, evenals de CGG-preventiewerkers, de Logo's en de (inter)gemeentelijke preventiewerkers. Op basis van het advies van de Vlaamse werkgroep tekende de minister de grote lijnen uit en namen VAD en VIGeZ initiatieven om de afstemming op het vlak van ondersteuning van CGG-preventiewerkers en Logo-medewerkers vorm te geven. Zo werd een materialenbeurs georganiseerd en een basisvorming over alcohol en drugs voor de Logo's (door VAD) en over tabak voor de CGG-preventiewerkers (door VIGeZ). Naast afstemming en integratie werden verschillende voorbereidende initiatieven genomen in het kader van de verruiming van de indicatorenmeting van VIGeZ met de thema's alcohol en drugs en in het kader van de projectoproep rond tabak, alcohol en drugs en gezin van de Vlaamse overheid.

In 2011 organiseerden we het onderzoeksplatform over de relatie tussen roken en cannabis.

5.2 Conceptnota Vroeginterventie en Rookstop

Eveneens in het kader van de Vlaamse Werkgroep tabak, alcohol en drugs werd in 2011, samen met de betrokkenen in het werkveld, een conceptnota uitgewerkt over een toekomstig Vlaams beleid met betrekking tot vroeginterventie voor alcohol- en drugproblemen en met betrekking tot rookstop. Een aantal verbanden tussen roken, alcohol en drugs op het vlak van vroeginterventie en rookstop werden in kaart gebracht. Nogal wat personen die in aanmerking komen voor vroeginterventie voor alcohol- en drugproblemen zijn rokers. Omgekeerd behoren er tot de doelgroep die in aanmerking komt voor rookstop ook personen die gezondheidsrisico's lopen als gevolg van alcohol en andere drugs. De uitdaging is om zowel binnen rookstop als binnen vroeginterventie aandacht te hebben voor deze overlap, zonder het toch al kwetsbare motivationele proces bij de cliënt te ondermijnen. In de nota kiezen we voor jongeren als belangrijkste doelgroep en voor het opzetten van een getrappt systeem van vroeginterventie, gaande van een aantal verkennende gesprekken tot groepswerking en individuele vroeginterventieprogramma's. Vorming, afstemming en verdere methodiekontwikkeling, een uniform registratiesysteem en provinciale regie zijn noodzakelijke voorwaarden om een efficiënt Vlaams vroeginterventienetwerk uit te bouwen.

Redactie

Marijs Geirnaert, directeur VAD

Liesbeth Van Cauwenberghe, stafmedewerker VAD

Lay-out

Greet Van Holsbeek, VAD

Verantwoordelijke uitgever

F. Matthys, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel

© 2012

VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw
Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige
wijze, zonder voorafgaande toestemming van VAD.